

In een tweeluik vertelt Everdiene over de Cammino di San Benedetto. In de zomer van 2017 is zij in Norcia gestart. Door de verstikkende hitte van meer dan 40 graden heeft zij in Subiaco noodgedwongen haar tocht moeten afbreken (zie OMNES 18). In het najaar van 2018 is zij teruggegaan om van Subiaco naar Montecassino te lopen. En omdat de tocht om vele redenen heel bijzonder was, is zij daarna in Norcia opnieuw begonnen. In het eerste deel heeft zij verteld over de emotionele start en gedwongen stop. In dit tweede deel schrijft zij over de heilige Benedictus en wat deze tocht zo bijzonder maakt.

© Simone Frignani, Cammino di San Benedetto, Uitgeverij Terre di Mezzo

Wandel, bid en werk

Tekst en foto's Everdiene Geerling

Iedere pelgrim geeft in meer of mindere mate drie redenen waarom pelgrimeren zo prachtig is. In de eerste plaats de natuur. Raak. Ten tweede cultuur en historie. Weer raak. Met als hoogtepunt Subiaco. Sacro Speco is schitterend: de talloze fresco's, de architectuur, en de monnik. Zoals Benedictus beveelt: 'Bij de poort zet men een wijze oude monnik, die weet hoe hij moet luisteren en mensen te woord moet staan.' (RB 66:1).

De laatste reden vormen de ontmoetingen. De *Cammino di San Benedetto* zorgt dagelijks voor bijzondere ontmoetingen. En dat komt door de vrienden van de Cammino. Zij onderhouden het pad, voorzien het van een goede bewegwijzering, heten je welkom en helpen waar ze kunnen. Ze kennen de route, en ze kennen elkaar. En ook de 'officiële vrienden' zijn een weldaad. Al loop je alleen, eenzaam ben je nooit; je ervaart

de aanwezigheid van Benedictus: 'Alle gasten die langskomen worden ontvangen als Christus zelf. De abt deelt zijn tafel altijd met de gasten en pelgrims.' (RB 53:1; RB 56:1) Zonder ook maar iemand tekort te doen, een paar voorbeelden. Piera uit Colle del Capitano, die zelfs van een oude schoenzool nog iets smakelijks weet te maken. Vittorio uit Rocca Sinibalda die me behandelt alsof ik de koningin zelf ben. De bescheiden

Benedictus

De heilige Benedictus (480-547) wordt beschouwd als vader van het kloosterleven. Hij is vooral bekend vanwege de Regula Benedicti (RB), die hij in Montecassino geschreven heeft. Er bestonden al dergelijke kloosterregels, maar deze werden bijna allemaal als te streng ervaren. De monniken moesten zich toeleggen op 'ora et labora' (bid en werk). Vooral 'werk' was in die tijd bijzonder, omdat dit was voorbehouden aan slaven en lijfeigenen. De regel van Benedictus is een afgewogen ritme van acht uur bidden, acht uur werken en acht uur rusten. Dit is in het gehele kloosterleven een belangrijk uitgangspunt geworden. En zelfs in het heden, buiten het kloosterleven, hebben zijn regels niets aan belang ingeboet.

en zorgzame Rita uit Castel di Tora. De oprecht geïnteresseerde, maar niet nieuwsgierige Maurizio en zijn hartelijke vrouw Simonetta uit Orvinio. Marzia in Mandela bij wie ik ineens aan een yogales meedoe om tot rust te komen. Ivana en Giorgio bij wie ik 's morgens aan hun eigen ontbijttafel mag aanschuiven. Tommaso die met de auto me tegemoet komt om te vragen of alles goed gaat. Angelo die door zijn rustige manier van praten ervoor zorgt dat ik voldoende heb aan mijn houtje-touwtje Italiaans om hem als gids te kunnen volgen. Ieder heeft op zijn geheel eigen wijze voor me gezorgd en ieder is trots op deze Cammino en draagt dat uit. Deze vrienden waren engelen voor mij. Door een glimlach en

dankbaarheid, heb ik vele glimlachen en goede zorgen dubbel en dwars teruggekregen. Vond ik het vroeger redelijk vanzelfsprekend dat mensen het in het algemeen goed met elkaar voor hebben, ben ik inmiddels door schade en schande wijs geworden dat dat niet zo is. Er lopen heel wat zieke geesten op deze aardbol rond. Ondanks die keiharde leerschool blijf ik geloven in 'wie goed doet, goed ontmoet'. En dat is tijdens deze pelgrimstocht weer gebleken. Of zoals Kagge in zijn boek Het plezier van wandelen zegt: 'de wereld is niet wat je ziet, nee, de wereld is hoe jij bent'. Ik was mezelf een beetje kwijt geraakt. Het vertrouwen in mensen en in mezelf was zoek. Maar Benedictus zegt: 'Blijf in de duisternis zoeken naar het licht,

want alleen in een donkere nacht schijnen de sterren.'

Niet alleen het wandelen in het algemeen (want wandelen heelt), maar de Cammino di San Benedetto in het bijzonder, kwamen voor mij op het goede moment. En die engelen op de weg weten maar voor de helft wat ze betekend hebben. Zij hebben voor mij in korte tijd de zon weer doen laten schijnen!

Striemen de regen, grijze luchten

Het is in het hele land noodweer en code rood is afgegeven. Scholen zijn dicht, in een gehucht, waar ik een dag geleden nog doorheen liep, zijn twee mensen onder een boom terecht gekomen, er zijn aardverschuivingen. Het is een tocht met meteorologische

hobbels geweest. In de zomer te warm, in het najaar te nat en ik was zelfs deelgenoot van een kleine aardbeving in Rocca Sinibalda.

Voorover gebogen loop ik door de regen over het smalle pad de Monte Cassino op. Hoe hoger ik kom, hoe harder het gaat waaien. Het is onaangenaam. Maar Benedictus leert '... daar dringen wij vooral met kracht op aan, dat de monniken zich onthouden van iedere vorm van gemopper.' (RB 40:8-9). En dus doe ook ik dat niet. Het weer draagt bij aan de emoties van deze laatste dag. Ik loop naar de abdij van Montecassino, de plaats waar de Heilige Benedictus begraven ligt. Het hele gebied ademt de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog. Onder andere de Duitsers, Amerikanen en Polen hebben hier flink huisgehouden. Ik volg het pad dat de Poolse soldaten op 18 mei 1944 hebben gevolgd. Strategisch, langzaam stijgend. De abdij is niet te zien. Bij elke bocht om een bergkam heen, beneemt eerst de wind me de adem, moet ik daarna mijn

evenwicht hervinden, en kan ik dan pas kijken of ik het kloostercomplex zie liggen. Ik tuur naar de bergen; de striemende regen belemmert het zicht. Ik zie vooral grijze lichten. Het pad is hier en daar inmiddels in kleine stroompjes veranderd, en dat maakt het glibberig. Onder een boom staan twee paarden te schuilen. Zij vinden de regen ook niet fijn, maar beleven niet de emoties die ik voel; zij hebben geen idee wat hier 75 jaar geleden heeft plaatsgevonden, en waar ik naar op weg ben. Dieren, de natuur, hebben geen weet van geschiedenis, van verschrikkingen van de oorlog.

Bij elke bocht kijk ik weer verwachtingsvol omhoog. Maar ik heb geen idee waar ik moet kijken, ik weet niet wanneer het klooster te zien is, óf het klooster te zien is. Ik voel de spanning stijgen. En dan, bij de volgende bocht, zie ik met een schok het herbouwde Montecassino majestueus hoog boven me liggen. Wat bijzonder! Hoe zouden de soldaten

dit ervaren hebben? Zij kwamen met een heel ander doel dan ik. Voor veel pelgrims is het bereiken van het graf van de Heilige Benedictus, het einddoel van deze pelgrimstocht, een emotioneel moment. Maar vooralsnog vind ik de WO II-geschiedenis aangrijpend.

En ik vraag me af waarom. Mijn beide ouders zijn van voor de oorlog, maar echt geleden hebben ze niet. Ik ken de verhalen alleen uit de niet-directe overlevering. Maar die verhalen moeten levend blijven. Om van te leren, om in de toekomst rechtvaardig, menslievend en vredig met elkaar om te blijven gaan, ongeacht geslacht, ras, leeftijd of seksuele voorkeur. We zijn allemaal mensen. Wat doen we nu met vluchtelingen? Terugsturen? Is het te lang geleden dat wij oorlog hebben meegemaakt? Hebben wij het te goed? Hebben we dan niets geleerd? Al die gedachten en emoties schieten door mijn hoofd.

Poolse begraafplaats

Ik klim gestaag verder en kom uit bij de ruïne van de verwoeste Masseria dell' Albaneta, ooit een grote boerderij. Het was een bolwerk van de Duitse verdediging, deed dienst als commandopost en munitiedepot, en is in gebruik geweest als ziekenhuis voor de Duitse soldaten. Nu staan er alleen nog twee jeeps en een eenzaam Mariabeeld. De regen maakt het geheel nog triester. En dan kom ik bij de grote Poolse begraafplaats aan; deze ligt vlak voor het klooster. Hier wordt de laatste eer gebracht aan de omgekomen soldaten die een belangrijke rol hebben gespeeld in de bevrijding van niet alleen Italië, maar van heel Europa. In de bijbehorende gedenkruimte zijn foto's en films te zien, van de hele tocht die de Polen door het Midden-Oosten en Europa hebben afgelegd. Vooral de video's maken grote indruk, ondanks het feit dat ze in zwart-wit zijn, en dat de kwaliteit niet altijd optimaal is. Hier nu zelf staand, de oude beelden bekijkend van de enorme veldslag en puinhopen, ben ik aangeslagen. De regendruppels vermengen zich met mijn tranen. Ik loop richting de begraafplaats. Een lange oprijlaan leidt naar de ingang. Een bord met duizend namen van de omgekomen soldaten. Een cirkel vol met omgewaaide kaarsen en bloemen. En daaromheen de graven. Wat is dit mooi. Ik ben de enige bezoeker in de stromende regen. Aan de ene kant voel ik me ongepast met mijn rugzak, wandelstokken, bergschoenen en grote regenjas. Aan de andere kant hoor juist ik hier; aan komen lopen, over het pad van deze Poolse soldaten, ploeterend door de steeds heviger regende en harde wind.

Ik word koud van het stilstaan en loop de lange laan terug. Op naar de begraafplaats van de heilige Benedictus, naar het klooster, waar ik mijn laatste stempel zal halen en waar mijn *testimonium* wordt uitgeschreven. Via de zij-ingang loop ik onder de poort door waar met grote letters PAX staat.

Tussen 17 januari en 18 mei 1944 hebben hier vier veldslagen plaatsgevonden. De eerste twee hadden als doel het klooster en de omliggende heuvels in te nemen, maar de bombardementen van de geallieerden op 15 februari zorgden voor een volledige verwoesting van het klooster, ondanks gebrek aan bewijs dat het klooster door de Duitsers bezet werd. De 230 Italiaanse burgers die er hun toevlucht hadden gezocht werden gedood. Het was een van de grootste militaire blunders van WO II. Tijdens de derde veldslag is de stad Cassino verwoest, en de vierde veldslag leidde uiteindelijk tot de bevrijding van de restanten van het klooster. Het hele complex is na de oorlog opnieuw opgebouwd, precies zoals het er voor het bombardement uit zag.